

Referáhta divaštallančoahkkimis mas fáddá lei sámegiela ja sámí kultuvrra ovddideapmi

Čoahkkin lei Romssa gávpogis oddajagemánu 13. beaivvi 2012. Refereanta: Kine Johansen.

Čoahkis: Sauli Guttorm (Romssa sámesearvi), Arnstein Johnskareng (Sámí dutkamiid guovddáš, UiT), Torjer Olsen (Sámí dutkamiid guovddáš, UiT), Else Grete Broderstad (Sámí dutkamiid guovddáš), Helen Brandstorp (Senter for distriktsmedisin, UiT), Ester Fjellheim (sámepolitiikár guhte dál lea ealahagas), Kirsti Lervoll (Riddu Riddu Festivála festiválahoavda), Geir T. Pedersen (NSR, sámediggeáirras), Randi A. Skum (Norgga boazosápmelaččaid riikasearvi), Gunn Minde (Kystsamene), Siv Rasmussen (Sámí vánhénfierpmádat), Sofie Osland (Sámí vánhénfierpmádaga jodiheaddji), Tore Johnsen (Sámí girkoráđđi), Hanne Svinsås Magga (Sámí vánhénfierpmádat), Lars Oddmund Sandvik (Real Romsa IL), Marit Myrvoll (Romssa sámí searvi), Lene Antonsen (Romssa sámí searvi), Elisabeth Einarsbøl (FAU (vánhénrádi bargolávdegoddi), sámí luohkát), Piera Heaika Muotka (SSSR), Risten-Marja Inga (SSSR), Anne Britt K. Hætta (Sámediggi), Hanna Holmgren (Sámediggi), Nils I. Hætta (MSM), Judith Martinsen (Báhpajávrrí skuvla), Ina Beate Somby (Báhpajávrrí skuvla), Sigbjørn Skåden (Sámí girječálliid searvi), Ketil Lenert Hansen (Sámí dearvvašvuodadutkama guovddáš), Nils Djupen (NSR), Ole-Bjørn Fossbakk, Rita Lindvall, Bierá L. Gaino, Lena Nymark (MSM), Anders Aspaas (Steinerskuvla), Magnus Mæland (kultu-, valášallan- ja bajásšaddanlávdegotti jodiheaddji), Jens Johan Hjort (sátnejodiheaddji), Jonas Stein Eilertsen (byråd for næring, kultur og idrett), Tor Arne Morskogen (gávpotráđi jodiheaddji politihkalaš ráđđeaddi) ja Kine Johansen (ealahusa, kultuvrra ja valášallama gávpotráđi politihkalaš ráđđeaddi). Preassa ovddasteaddjit ledje TV2, NRK, Nordlys ja iTromsø.

Čoahkkima mannu: Sátnejodiheaddji Jens Johan Hjort rabai čoahkkima, sámai buresboahtima ja álggahii presentenvuoru. Bodii ovdan ahte mis váilu dulka, mii lea unohas, ja gávpotráđđi šálloša dan. Presentenvuorru joatká beavddis. De sátnejodiheaddji rahpá divaštallanvejolašvuoda. Divaštallan bistá 2,5 diimmu, ja das lei boddu 15 minuvtta. Loahpas gávpotráđđi buvtii ovdan čoahkkáigeasu divaštallamis ja árvalusain mat vulge das. Sátnejodiheaddji sávvá buohkaide buori mátkki ruoktot, ja nu čoahkkin loahpahuuvui.

Divaštallama sáhkavuorut: Sauli Guttorm, Sofie Osland, Rita Lindvall, Jens Johan Hjort, Judit Martinsen, Sigbjørn Skåden, Marit Myrvoll, Ester Fjellheim, Geir T. Pedersen, Randi A. Skum, Hanne Svinsås Magga, Gunn Minde, Siv Rasmussen, Magnus Mæland, Risten-Marja Inga, Kirsti Lervoll, Else Grete Broderstad, Torjer Olsen, Elisabeth Einarsbøl, Tore Johnsen, Jens Johan Hjort, Helen Brandstorp, Lene Antonsen, Ina Beate Somby, Ketil Lenert Hansen, Piera Heaika Muotka, Anne Britt K. Hætta, Anders Aspaas, Sauli Guttorm, Sigbjørn Skåden, Ester Fjellheim, Jonas Stein Eilertsen, Sofie Osland, Geir T. Pedersen, Kirsti Lervoll, Piera Heaika Muotka, Rita Lindvall, Gunn Minde, Jonas Stein Eilertsen, Risten-Marja Inga, Jens Johan Hjort.

Mánnga árvalusa bohte ovdan das maid suohkan sáhtta konkretalaččat dahkat buoridan dihtii sámegiela ja sámí kultuvrra dili. Dá leat árvalusat:

1. Eavttuheadđji Sauli Guttorm: Gávpotráđđi berre vuodđudit bargajoavkku mii sáhtta bargat divaštallančoahkkima árvalusaiguin, vuoruhit doaibmabijuid ja geahččat bearrái ahte dat ollašuvvet.

2. Sofie Osland: Vuodđudit sámi koordináhtorviggi mas virggálaš bargá geavatláš hástalusaiuin mat vulget sámgiela oahpahusa organiseremis. Vuoddoskuvlla sámegiela oahpahussii bidjat sierra ruđaid.
3. Rita Lindvall: Skuvllaid sámegiela oahpaheddjiid virggiid heivehit oktii.
4. Judith Martinsen: Oččodit eanet sámegiela oahpaheddjiid. Čuovvut suohkanplána mearrádusaid mat leat mearriduvvon sámegiela ja sámi kultuvrra hárrái. Ásahit sámi resursaguovddáža.
5. Sigbjørn Skåden: Bidjat návccaid báikkálaš ja riikkálaš sámi historjjá máhtu buorideapmái. Sámi kultuvra ja historjá bidjat válljehahtti fágan. Suohkan berre bargat ovttrasáđiid Sámedikkiin das mo ruhtadit sámi sisdoalu dakkár festiválaide main ii leat dušše sámi sisdoallu.
6. Marit Myrvoll: Ráhkadahttit odđa doaibmaplána sámegiela ja sámi kultuvrra várás. Sátnejodiheaddji ferte almmolaččat deattuhit iežas leat maiddá sámi mánáidge sátnejodiheaddji.
7. Ester Fjellheim: Media ovddasvástádus ferte leat gilvit dieđuid sápmelašvuoda birra ja buktit dan oidnosii. Doarjut daid vanhemiid buorebut geain leat mánát sámi mánáidgárddis, namalassii sin guđet ieža leat massán sámegiela. Buoridit sin sámegiela guđet barget boaresoalbmuid veahkkín.
8. Geir T. Pedersen: Čuovvut doaibmaplána mii lea jagi 1997 várás. Ásahit oktavuodaváldinvirggi suohkanii sámi álbmoga várás, mas virggálaš bargá sámegiela oahpahusa erenoamáš hástalusaiuin. Vaikkoba bargojavkkuge.
9. Randi A. Skum: Bisuhit buori gulahallama boazodoaluin eatnamiidda ja guohtumiidda guoski áššiin. Álggahit bissovaš čoahkkimiid ealáhusain. Ásahit sámi viesu deaivvadanbáikin sámiid ja buot berošteddjiid várás. Bargat dan badjeli ahte sámi mánáidgárddiid vuordinlisttut otnot. Addit giellalasi sámi mánáidgárddiid bargiide. Suohkan sáhtta bargat ovttas ÁJA ášahusain ja Sámedikkiin das mo buoridit kulturčuvgehusa sámi mánáidgárddiin. Fállat giellačuovvoleami vanhemiidda geain leat mánát sámi mánáidgárddiin, vai sáhttet čuovvut mánáid oahpahallama. Buoridit SFO-bargoveaga. Bibliotehka berre fállat sámegillii skuvlabargoveahki. Báhpajávrrí skuvla veadjá sáhttit leat eambo mielde resursaskuvlan eará skuvllaide main leat sámi oahppit. Buoridit sin sámegiela máhtu guđet boares olbmuiuin ja hovkkiidan olbmuiuin. Suohkana virggálaččat geain lea ovddasvástádus boazodoalus berrejit máhttit sámegiela ja dovdat boazodoalu fágasániid.
10. Hanne Svinsås Magga: Suohkan berre vuodđudit doaimma mas ollásit geahčadit sámegiela oahpahusa, mánáidgárddiid rájis joatkaskuvllaid rádjai. Čavčča heajos divastallamiid maŋŋil fertejit ollu návccat biddjojuvvot olbmuid čuvgemii, vai sin máhttu buorránivččii suohkana sápmelašvuoda ja sámi álbmoga birra. Gii ihkinassii galgá sáhttit oažžut oahpahusa sámegielas, go nu ii sáhte joatkit, ahte oahpahus nohká jos okta sámi oahppi heaitá.
11. Gunn Minde: Sámi ja mearragáddesámi árbi ferte boahtit oidnosii dán gávpogisge, iige duššefal giliin. Váillahan veahki sáhttit čállit prošeaktaohcamiid maiguin áigumuš lea álggahit sámi doaimma.
12. Siv Rasmussen: Čuvget oahpaheddjiid ja rektoriid sámegiela oahpahusa njuolggadusaid ja guottuid birra, addit diehttevassii ahte sámegiela diimmut eanaš galget váldit dárogiela skuvladiimmuid sadjái. Dat ii čuvvojuvvo álo, mii váibada skuvllavázziid. Lágidehket sámi kulturhistorjjá kurssa buot oahpaheddjiid várás.
13. Magnus Mæland: Mii fertet ávžžuhit Sámedikki bidjat eanet návccaid sámegiela gádjumii. Eanet fertejit oahpahuvvot sámegiela oahpaheaddjit. Suohkan ferte ávkin atnit Sámi vahku ja Sámi álbmotbeaivvi čalmmustahttit sámegiela, sámi kultuvrra ja historjjá. Dan oktavuodas berre válmmostuvvot sámi páhkka mii sáddejuvvo skuvllaide dieđuiguin mat čuvgejit sápmelašvuoda birra.

14. Risten-Marja Inga: Suohkan ferte leat mielde buorideamen olbmuid máhtu sápmelašvuoda birra.
15. Kirsti Lervoll: Váillahan politihkáriid ja media máhttobuorideami.
16. Else Grete Broderstad: Suohkanis ferte leat buorre sámegiel fáladat mánáidgárddiide ja skuvllaide, mii sáhtá rekruthtet sámi dutkiid ja studeanttaid Romssa universitehtii. Romssa universitehtas lea mánja heivvolaš sámegielat oahpahusfálaldagat ja kulturoahppofálaldagat maid suohkana bargit sáhttet ávkineaset geavahit. Ođđa oahpaheddjiidoahpahusas lea vejolašvuhta oassin geavahit sámegiela. Romssa gávpot ferte geavahit ávkin iežas sajádaga sámi ja álgoálbmotlaš gávpogin, Árktalaš rádi verdden ja davviguovloáŋgiruššamis dehálaš guovddázin mii galgá nanusmáhttit ja oidnosii buktit suohkanis sámegiela ja sámi kultuvrra.
17. Torjer Olsen: Sátnejodiheaddji bovdejuvvo seminárii dása Ráddevistái guovvamánu 3. beaivvi, ja dan seminára fáddá lea sámiid ja sápmelašvuoda govvideapmi skuvlaásahusas. Suohkan ávžžuhuvvo oahppat das maid Olmmáivákkis barget. Suohkan galgá áinnas geavahit dan máhtu mii lea Sámi dutkamiid guovddáš.
18. Elisabeth Einarsbøl: Joatki sámegillii ráhkadit galbbaid. Dárbu lea sámegielalaš dearvvašvuoda buohccedivššáriidda. Eanet fertejit leat sámegielalaš sadjásaččat mánáidgárddiid várás. Buoridit mánáidgárddiin sin bálkadási geain lea sámegiela máhttu. Vuodđudit sámi viesu.
19. Tore Johnsen: Suohkan berre geavahit dán divastallančoahkkima gulahallamiid ja oktavuodaid searvat eará doaibmiiguin dán áigodaga oheat ruđaid stuorra prošeavtta ollašuttimii. Sámi giellalága hálddašanguovllu vejolašvuodaid lea dárbu čielggadit dárkilit gávnahan dihtii heivehallamiid ja maid lea vejolaš geavahit ávkin. Vuodđudit bargojoavkku davviguovlopolitihka oktavuodas ja dannego Romssa gávpogis lea álgoálbmotrgávpoga rolla.
20. Lene Antonsen: Buot suohkana mášiinnain galgá leat davvisámegiela boallobeavdi ja divodanprográmma. Dárbu lea kártet gallis suohkana bargii lea sámegiela máhttu. Romssa suohkan berre čielgasit addit Romssa universitehtii diehttevassii, ahte lea dárbu skuvlet eanet sámegiela oahpaheddjiid, vai čielgá ahte sámegiella šaddá ođđa oahpeheddjiidoahpahussii oassin.
21. Ina Beate Somby: Sámi vahkku ferte ollit skuvllaide. Suohkan berre vuodđudit resurssaid neahttasaji, mas olbmot sáhttet gávdnat buot sámi dieduid ovtat sajis.
22. Ketil Lenert Hansen: Joatkkaoahppu suohkana bargiide geain lea sámegiela máhttu. Ásahit báikkálaš sámi máhttuksádaga mas ovtat sajis leat buot fáladagat, skuvllavázzima rájis boares olbmuid divššu rádjai.
23. Piera Heaika Muotka: Čadahán dihtii báikkálaš heivehallamiid Sámi giellalága hálddašanguovllu ortnegii, de Romssa gávpot sáhtášii searvat eará suohkaniiguin main lea sámi álbmot. Hukset sámi viesu mas deaddu galgá leat nuorain, ja sii sáhttet jodihit dan viesu.
24. Anne Britt K. Hætta: Geavahit stuorradiggediđáhusa gulaskuddanáiggi buktit ovdan árvalusaid mat váldet vuhtii sámi beroštumiid. Suohkan ja organisašuvnnat, searvvit ja searvvážit ávžžuhuvvojit oheat doarjagiid Sámedikkis vai sáhttet čadahit giella- ja kulturdoaibmabijuid suohkana álbmogii várás.
25. Nils I. Hætta: Buorebut čalmmustahttit sámi kultuvrra ealáhussan, erenoamážit turismma dáfus. Buoridit máhtu sápmelašvuoda birra. Joatkit Sámi álbmotbeaivvi ávvudeami buori lágideami. Suohkan ferte buoridit Visit Tromsø máhtu sápmelašvuoda birra. Ásahit sámi viesu. Guovdduštít sámi fáladatdieduid, nugo lea dás ovdalis árvaluvvon.
26. Anders Aspaas: Oahpahit eanet davvisámegiela ja julevsámegiela oahpaheddjiid. Suohkan ferte bargat ovtas priváhta skuvllaiguin vai fidne sámegiela oahpaheddjiid, go hárve leat dievas virgeproseanttat, ja dárbu lea skuvllaid oktiiveivehit vai sáhttit virgeproseanttaid dievasmahttit.
27. Sigbjørn Skåden: Suohkanstivra sáhtá mearridit viiddidit galbema sámegillii ja váldit badjelasas guvllolaš ovddasvástádusa sámi álbmogis davvin.

28. Ester Fjellheim: Joatkit sámegiela oidnosii buktima ásašusain. Go olbmuid eatnigillii galbejuvvo, omd. dakkár ásašusas go Åsgård, de das vuhtto divššohasain stuorra ávki, ja suohkan ferte leat didolaš das, man dehálaš galben sáhtta leat guđege olmui.
29. Sofie Osland: Romssa suohkan ávžžuhuvvo láhttet dakkárin mii dingo sámi oahpaheddjiidoahpahusa Romssa universitehtas. Gávpotráđdi ferte oččodit searvat bođolaš (priváhta) doaibmiid (mánáidgárddiid ja skuvllaid, Studentsamskipnaden, Steinerskuvlla jna.) doarjut sámegiela. Álggahit sámegielalaš skuvlabargoveahki bibliotekii. Bibliotekha ferte boahtit eambo áiggi dássái das mii guoská sámegillii, ja sámi girjjálašvuohta ferte boahtit oidnosii. Álggahit sámi kulturskuvlafálaldagaid. Kártet suohkana sámegiela máhtu.
30. Geir T. Pedersen: Gehččet Gáivutnii! Biddjet návccaid nuoraide. Vejolaš ferte leat olbmuide sáhttit ringet suohkanii ja oažžut vástádusa iežaset gillii.
31. Piera Heika Muotka: Buoridit sámegiela oahpaheaddjivirggi árvvu.
32. Gunn Minde: Leat mielde lágideamen sámi dearvvašvuođadeaivvadeami, nugo dahke Skániin.

Gávpotráđdi, Jonas Stein Eilertsena sániiguin, lea lohpidan váldit vuhtii árvalusaid. Giitu buori ja huksejeaddji divaštallamiid ovddas, ja čoahkkinolbmot ledje eahpitkeahtta bures ráhkkanan, go mii oaččuimet ollu buriid árvalusaid.